KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 3 päivänä maaliskuuta 1999,

tuesta, jota Italia on myöntänyt Sirap SpA:n konkurssista kärsineille yrityksille

(tiedoksiannettu numerolla K(1999) 584)

(Ainoastaan italiankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(1999/678/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 93 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa,

sekä katsoo seuraavaa:

I

Italian viranomaiset ilmoittivat perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti kirjeellä 9 päivältä maaliskuuta 1995 toimenpiteistään Sirap SpA:n konkurssista kärsineiden yritysten tueksi; Sirap SpA oli julkinen yhtiö, jonka tehtävänä oli huolehtia Sisilian autonomisen alueen taloudellisesta kehittämisestä.

Ilmoitus oli epätäydellinen, sillä Italian viranomaiset ilmoittivat, että yrityksille myönnettäviksi suunniteltujen tukien luettelo toimitettaisiin komissiolle mahdollisimman pian. Vahvistaessaan vastaanottaneensa tämän ilmoituksen komission yksiköt tiedottivat Italian viranomaisille, että kahden kuukauden määräaika, jonka kuluessa komission on esitettävä näkemyksensä näistä tuista, alkaa vasta luvattujen tietojen vastaanottamisesta.

Komission lukuisista kehotuksista huolimatta Italian viranomaiset eivät toimittaneet pyydettyjä tietoja. Komissio lähetti 20 päivänä marraskuuta 1995 viimeisen muistutuksen, jossa se ilmoitti, että jos Italian viranomaiset eivät vastaa 10 työpäivän kuluessa, tuki poistetaan ilmoitettujen tukien luettelosta ja kirjataan ilmoittamatta jätettyjen tukien luetteloon, koska Sisilian autonomisen alueen lakiesityksen n:o 835 mukaan tuen ensimmäiset erät myönnettiin jo vuonna 1995. Koska vastausta ei saatu, tuki kirjattiin ilmoittamatta jätettyjen tukien luetteloon numerolla NN 196/95.

Italian viranomaiset ilmoittivat kirjeellä 15 päivältä toukokuuta 1996 ja 3 päivältä kesäkuuta 1996, että lakiesitys oli vahvistettu laiksi 24 päivänä maaliskuuta 1996, ja toimittivat samalla osan pyydetyistä tiedoista.

Komissio päätti 3 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyllä päätöksellä aloittaa kyseisten tukien osalta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn. Italian viranomaisille ilmoitettiin menettelyn aloittamisesta kirjeellä 17 päivältä heinäkuuta 1996. Kirjeen julkaisemisen jälkeen *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* [1] kolmas, Sirap SpA:n erään osakkeenomistajan oikeudellinen edustaja, esitti komissiolle huomautuksensa, jotka toimitettiin Italian viranomaisille 14 päivänä maaliskuuta 1997. Useista kehotuksista huolimatta Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle kantansa vasta kirjeillä 15 päivältä toukokuuta 1997 ja 22 päivältä syyskuuta 1997.

Lopulta Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle 8 päivänä lokakuuta 1997 uudesta tukiohjelmasta, jonka tarkoituksena oli ottaa haltuun ja varustaa kunnallistekniikalla alueet, joiden kehittämisestä Sirap SpA:n oli määrä huolehtia. Tätä asiaa komissio tutkii erikseen. Koska uuteen toimenpiteeseen sisältyy rahoitustoimia Sirap SpA:n alihankkijoina toimineiden yritysten ja/tai henkilöiden hyväksi, komissio pyysi Italian viranomaisia antamaan selvityksen uuden toimenpiteen yhteyksistä parhaillaan käynnissä olevaan menettelyyn. Italian viranomaisten vastaus kirjattiin saapuneeksi komissioon 15 päivänä tammikuuta 1998.

II

Syyt, joiden vuoksi komissio päätti aloittaa menettelyn, voidaan tiivistää seuraavasti.

[1] EYVL C 359, 28.11.1996, s. 3.

Tutkittavana olevan tukiohjelman mukaan Sirap SpA:n tavarantoimittajilla, velkojilla ja alihankkijoilla on oikeus hakea pankeilta lainoja, joiden enimmäismäärä voi olla 700 miljoonaa Italian liiraa, ei kuitenkaan enempää kuin näiden yritysten tosiasialliset saamiset Sirap SpA:lta.

Näiden lainojen kesto on viisi vuotta ja ehtoihin sisältyy vapaavuosi, korko on 4 prosenttia; erotuksen kullakin alalla käytössä olevaan viitekorkoon nähden maksaa alue. Yritykset luovuttavat pankeille lainojen vakuudeksi saamiset, joita niillä on Sirap SpA:lta, minkä lisäksi alue myöntää lainoille ylimääräisen takauksen.

Sisilian alueen myöntämää takausta on pidettävä kyseisille yrityksille myönnettynä tukena, koska ilman sitä yritykset eivät todennäköisesti olisi saaneet edellä mainittuja lainoja. Koska Sirap SpA on julistettu konkurssiin, on epävarmaa, saavatko pankit takaisin kaikki myöntämänsä luotot.

Komission näkemyksen mukaan takaukseen liittyvä tuki on katsottava yhtä suureksi kuin takauksen määrä. Sen sijaan ei ollut mahdollista selvittää lainoihin liittyvän tuen määrää, koska eri aloilla käytettyä viitekorkoa ei tunnettu. Aluetukien laskemiseen käytetyn viitekoron perusteella komissio kuitenkin arvioi tuen intensiteetiksi 20 prosenttia brutto.

Italian viranomaisilta pyydettiin lisätietoja, koska tuolloin käytettävissä olleiden tietojen perusteella kyseisiin tukiin ei ollut mahdollista soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdassa ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdassa mainittuja poikkeuksia.

III

Menettelyn kuluessa Italian viranomaiset ovat toimittaneet komissiolle ainoastaan luettelon Sirap SpA:n alihankkijoina toimineiden yritysten saamista töistä, jotka ne ovat tehneet Sirap SpA:n lukuun.

Lisäksi Italian viranomaiset korostivat, että lainojen määrä on huomattavasti korkeampi kuin aluelaissa säädetty enimmäismäärä. Viranomaiset painottivat myös sitä, että autonomisen alueen antama takaus oli myönnetty Sirap SpA:n velkojille eikä selvitystilaan asetetulle Sirapille. Italian viranomaisten mukaan tämä riittää kumoamaan komission väitteen, jonka mukaan alueviranomaisten myöntämän takauksen nettoavustusekvivalentti olisi yhtä suuri kuin Sirap SpA:n konkurssin yhteydessä taattujen luottojen määrä.

Italian viranomaiset selittivät viimeisimmässä kirjeessään 15 päivältä tammikuuta 1998, että kyseiset säännökset muodostavat suoran tuen Sirap SpA:n alihankkijoina toimineiden yritysten velkojille. Koska nämä yritykset eivät saaneet Sirap SpA:lta takaisin saataviaan sen konkurssin vuoksi, ne eivät puolestaan pystyneet vastaamaan omien velkojiensa vaatimuksiin.

Tukien myöntämisen viivästymisen vuoksi valtaosa Sirap SpA:n alihankkijoina toimineista yrityksistä asetettiin konkurssimenettelyyn, koska ne olivat tulleet maksukyvyttömiksi sen jälkeen, kun Sirap ei enää suorittanut niille maksujaan. Näiden yritysten velkojien on vuorostaan odotettava velallistensa asettamista selvitystilaan, ennen kuin ne voivat saada saatavansa takaisin.

Italian viranomaiset eivät ole esittäneet huomautuksia kolmannen komissiolle esittämästä huomautuksesta.

IV

Menettelyn kuluessa komissiolle esitti huomautuksensa Sirap SpA:n erään osakkeenomistajan oikeudellisena edustajana toimiva yritys Finanziaria Meridionale SpA, jäljempänä 'FIME'.

FIME halusi kiinnittää komission huomion niihin taloudellisiin haittoihin, joita komission vuonna 1994 tekemä kielteinen päätös oli sille aiheuttanut. Kyseinen komission päätös koski tukia, joita Sisilian autonominen alue oli luvannut eräille alueellisille holding-yhtiöille (valtiontuki C 12/92 — viite SG 94 D/4720). Komissio totesi päätöksessään muun muassa, että Ente Siciliano per la promozione industriale SpA:lle, jäljempänä 'ESPI', myönnetty 4 miljardin Italian liiran tuki, jonka avulla oli tarkoitus kattaa ESPIn tytäryhtiön Sirap SpA:n tappiot, oli ristiriidassa perustamissopimuksen määräysten kanssa ja kielsi sen vuoksi Italian valtiota myöntämästä kyseistä tukea.

FIME väittää, että mainittu komission päätös perustui virheellisiin tietoihin, joita Sisilian alue ei ole oikaissut. FIMEn mielestä komissio väitti virheellisesti, että Sirap olisi toiminut insinööritoiminnan alalla, kun taas FIMEn mukaan yrityksen tarkoituksena oli "Sisilian autonomisen alueen teollisuuden kehittäminen perustamalla yrityksiä ja auttamalla niitä alueelle sijoittumisessa".

Täsmällisemmin sanottuna Sirap SpA:n toiminta rajoittui infrastruktuurihankkeiden sekä muiden tuotantoinvestointien sijoittumista edistävien hankkeiden suunnittelemiseen, toteuttamiseen ja hallinnointiin. Lisäksi se tarjosi erityispalveluja pienten ja keskisuurten yritysten tuotantoa, organisointia ja hallintoa varten.

Sirap SpA perustettiin siten, että FIME ja ESPI merkitsivät kumpikin puolet sen osakepääomasta. Koko pääoman takasi Sisilian autonominen alue, jonka oli tällä tavoin määrä varmistaa, että yrityksen toiminnasta aiheutuvat kulut saataisiin katettua.

FIME katsoo, että vaikka Sirap SpA oli oikeudelliselta kannalta katsottuna osakeyhtiö, sitä ei voitu pitää tavanomaisena yrityksenä, koska se toimi Sisilian autonomisen alueen nimissä ja sen lukuun.

FIMEn mukaan Sisilian aluehallituksen vuosina 1991—1992 tekemä päätös olla enää takaamatta yrityksen koko pääomaa sekä komission vuonna 1994 tekemä kielteinen päätös aiheuttivat Sirap SpA:n konkurssin, jonka seurauksena myös FIMEn osakkuus menetti arvonsa. Tämän vuoksi FIME pyytää komissiota mahdollisuuksien mukaan tutkimaan uudelleen kantansa tai toteuttamaan toimenpiteitä, joiden avulla Sisilian alueviranomaisten velvollisuus taata Sirap SpA:n koko pääoma vuosina 1991—1992 varmistetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

V

Ilmoitetut toimenpiteet ovat tukea, joka on suunnattu Sirap SpA:n velkojille, tavarantoimittajille ja alihankkijoille. Toimenpiteiden avulla on pyritty vähentämään Sirap SpA:n konkurssin kyseisille henkilöille ja/tai yrityksille aiheuttamia vahinkoja. Käytännössä kyseessä on siirtymätoimenpide, jonka tarkoituksena on varmistaa, että toimenpiteen edunsaajat eivät menetä maksukykyään sen vuoksi, etteivät ne saa Sirap SpA:lta tai sen alihankkijoina toimivilta yrityksiltä niille kuuluvia maksuja ajallaan tai eivät saa kyseisiä maksuja lainkaan.

Kyseisen toimenpiteen tarkoituksena on siis lieventää Sirap SpA:n konkurssimenettelyn tavanomaisia seurauksia, joihin kuuluu se, että velkojien ja tavarantoimittajien on odotettava selvitystilan päättymistä, ennen kuin ne voivat saada maksun saatavistaan joko kokonaan tai osittain. Ennen tätä kyseiset yritykset eivät puolestaan voi maksaa omille velkojilleen, jolloin maksukyvyttömyydestä on vaarassa syntyä ketjureaktio. Italian viranomaisten mukaan toimenpiteiden viivästyminen aiheuttikin sen, että valtaosa niistä yrityksistä, jotka olivat toimineet Sirap SpA:n alihankkijoina, joutui vuorostaan konkurssimenettelyyn, koska ne menettivät maksukykynsä Sirap SpA:n lakattua maksamasta niille.

Saatavilla olevien tietojen perusteella on todettava, että kyseessä on toimintatuki, jonka tarkoituksena oli varmistaa tuensaajayritysten toimintaedellytysten säilyminen niin, että ne voisivat suoriutua tavanomaiseen toimintaansa liittyvistä rahoitusmenoista. Italian viranomaiset eivät ole missään vaiheessa väittäneet, että kyseiset toimenpiteet olisivat investointeihin tarkoitettua aluetukea tai vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää tukea.

Tältä osin on todettava, että vaikka useat edunsaajat on vuorostaan asetettu konkurssimenettelyyn, Italian viranomaiset eivät ole missään tämän menettelyn vaiheessa pyytäneet soveltamaan vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää valtiontukea koskevia yhteisön suuntaviivoja ([1]). Italian viranomaiset eivät myöskään ole toimittaneet tietoja, joiden perusteella olisi voitu todeta, että näiden suuntaviivojen määräyksiä on noudatettu, esimerkiksi ei ole toimitettu rakenneuudistussuunnitelmia, joiden avulla pyrittäisiin palauttamaan tuensaajayritysten kannattavuus pitkällä aikavälillä.

Välitöntä tukea saavat yritykset toimivat useilla eri aloilla, kuten tämän menettelyn kohteena olevassa toimenpiteessä vahvistetaan. Korkotuki myönnettiinkin noudattaen eri aloilla käytettyjä viitekorkoja. Komissiolla ei ole tietoa siitä, millä aloilla tuensaajayritykset toimivat. Italian viranomaisten toimittamien tietojen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että koska Sirap SpA:n velkojayritykset ovat toimineet sen alihankkijoina, niiden täytyy toimia rakennusalalla ja julkisten töiden alalla.

Lisäksi komissiolle on toimitettu valtiontukiasian N 693/97 (koskee käsiteollisuusalueita, jotka Sirap SpA:n oli määrä varustaa) yhteydessä tietoja, joista käy ilmi, että yrityksen velkojien joukossa on myös vapaiden ammattien harjoittajia, arkkitehteja ja insinöörejä, jotka ovat osallistuneet suunnitteluun ja työnjohtoon.

Sirap SpA:n velkojille myönnetty tuki on siis luonteeltaan alakohtaista, koska se on rajoittunut yhteen tai useampaan alaan. Sen sijaan ei ole tietoa siitä, mitä aloja Sirap SpA:n alihankkijoina toimineiden yritysten tavarantoimittajat ja velkojat edustavat.

VI

Valtiontuen yhteydessä on tutkittava, vaikuttaako se jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai vääristääkö tai uhkaako se vääristää kilpailua.

Julkaisun *Panorama of EU industry 1997* ([2]) mukaan rakennustoiminta on luonteeltaan paikallista tai alueellista toimintaa, jota yritykset enimmäkseen harjoittavat lähellä sijoittautumispaikkaansa. Edes kansainvälisessä rakennustoiminnassa ei yleensä viedä tavaroita vaan ainoastaan pääomia ja palveluja, joiden siirtäminen tapahtuu sulautumien, yritysostojen ja kansainvälisten yhteisyritysten välityksellä.

On kuitenkin selvää, että vaikka pienet yritykset eivät juuri siirry kovin kauas alkuperäisestä toimipaikastaan, suuremmat yritykset voivat niin tehdä.

Tässä tapauksessa maantieteellinen etäisyys ei näytä olleen toiminnan esteenä. Toiminta ei ollut täysin paikallista, koska osa Sirap SpA:n alihankkijoina toimineista yrityksistä oli sijoittunut varsin kauas Sisiliasta, kuten Bolognaan ja Udineen. Nämä yritykset osallistuivat toimintaan tilapäisten yhteenliittymien välityksellä, joissa oli mukana myös alkuperältään sisilialaisia yrityksiä. Yritykset perustelevat kiinnostustaan osallistua toimintaan toimenpiteiden julkisuudella ja niiden rahoituksella sekä sillä, että Sirap SpA:n maksukykyyn ei liittynyt mitään riskejä.

Sen perusteella, että jotkut yritykset olivat edellä mainitun riskittömyyden vuoksi valmiita osallistumaan toimintaan näinkin kaukaa, ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että toiminta olisi kiinnostanut myös ulkomaisia yrityksiä tai että kyseisillä markkinoilla käytäisiin yhteisön sisäistä kauppaa. Italian viranomaiset eivät ole toimittaneet mitään sellaisia tietoja, joiden perusteella voitaisiin osoittaa, ettei tällaista kauppaa käydä.

Töiden suunnittelun osalta julkaisussa *Panorama of EU industry 1997* todetaan, että arkkitehdit tarjoavat palveluitaan myös muissa jäsenvaltioissa, vaikka toistaiseksi ei olekaan olemassa riittäviä taloudellisia osoittimia, joiden avulla arkkitehtien laajaalaista ja monipuolista toimintaa voitaisiin arvioida tyydyttävästi. Insinööripalveluista edellä mainittu julkaisu taas toteaa, että keskimäärin 25 prosenttia tällaisia palveluita tarjoavien yritysten vuotuisesta liikevaihdosta saadaan sopimuksista, jotka toteutetaan sijaintimaan ulkopuolella; Italiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa osuudet ovat julkaisun mukaan tätä korkeampia.

([1]) EYVL C 368, 23.12.1994, s. 12.

([2]) Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimiston julkaisu.

Ei siis ole mahdollista todeta, ettei tällaisille edunsaajille myönnetty tuki vaikuttaisi haitallisesti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, eivätkä Italian viranomaiset ole menettelyn aikana muuta väittäneet.

Kyseinen toimenpide auttaa tuensaajia osittain välttämään toimeksiantajan konkurssin niille aiheuttamat haitat. Yritykset ovat näin ollen keinotekoisesti suotuisammassa asemassa kuin muut Italiassa ja muissa jäsenvaltioissa toimivat vastaavat yritykset, jotka eivät vastaavassa tilanteessa voi luottaa saavansa julkista tukea. On siis pääteltävä, että tuki vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

Toimenpide on valtiontukea, koska se täyttää perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa asetetut edellytykset. Tämän jälkeen on arvioitava tuen laillisuus ja se, onko se perustamissopimuksen määräysten mukaista.

VII

Tuen laillisuuden osalta on syytä ottaa huomioon asiaan liittyvien säädösten kronologinen järjestys. Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle, että Sisilian alueviranomaiset olivat hyväksyneet ilmoitetun lakiesityksen 24 päivänä maaliskuuta 1996, mutta että Italian valtion edustaja (Commissario dello Stato) oli vaatinut säädöksen tekstiä muutettavaksi. Laki vahvistettiin 22 päivänä maaliskuuta 1997 (laki n:o 8/97) ja julkaistiin Sisilian autonomisen alueen virallisessa lehdessä 29 päivänä maaliskuuta 1997. Säädöksen toinen versio poikkeaa ensimmäisestä siten, että siitä on jätetty pois yksi niistä artikloista, joissa käsitellään ITALTERin henkilöstön palkkaamista Sisilian alueen palvelukseen; tämän menettelyn kohteena olevat toimenpiteet eivät koske tätä kysymystä (säädöksen toisesta versiosta kyseinen artikla on ”jätetty pois perustuslakituomioistuimen 26 päivänä helmikuuta — 4 päivänä maaliskuuta 1997 antamalla määräyksellä n:o 60”.)

Edellä esitetyistä syistä komissio kirjasi ilmoitetun toimenpiteen tueksi, josta ei ole ilmoitettu. Vaikka Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle ensin lain hyväksymisestä ja vuotta myöhemmin sen vahvistamisesta, ne eivät missään vaiheessa ole vastustaneet toimenpiteen kirjaamista ilmoittamatta jätettyjen tukien luetteloon.

Italian viranomaiset eivät ole myöskään vahvistaneet, että toimenpiteiden täytäntöönpanoa olisi lykätty komission päätöstä odotettaessa, vaikka niiltä nimenomaan tiedusteltiin tätä menettelyn aloittamista koskevan ilmoituksen yhteydessä. Valtiontukea N 693/97 koskevan viimeisen kirjeenvaihdon perusteella voidaan korkeintaan todeta, että aluelain n:o 8/97 soveltamisen viivästyminen teki lainsäätäjän tarkoituksen tyhjäksi.

Tämän perusteella ei kuitenkaan voida kokonaan sulkea pois sitä mahdollisuutta, että tämän menettelyn kohteena olevat toimenpiteet pantiinkin täytäntöön ennen kuin komissio oli tehnyt niistä päätöksen. Jos tämä pitää paikkansa, kyseiset toimenpiteet ovat laittomia.

VIII

Tarkasteltaessa tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille on syytä muistuttaa, että koko Sisilia on hyväksytty alueeksi, jolle voidaan myöntää tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Kyseistä julkista toimenpidettä ei voida pitää investointitukena, koska sen tarkoituksena ei ole edistää tuotantolaitoksiin kohdistuvia sijoituksia. Toimenpidettä on näin ollen tarkasteltava toimintatukena.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamista aluetukiin koskevassa tiedonannossaan [1] komissio toteaa, että toimintatuen myöntäminen on sallittua, kunhan seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) tuki on määräaikaista ja se on tarkoitettu 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetuilla alueilla olevien yritysten rakenteellisten heikkouksien parantamiseen;

2) tuki on tarkoitettu edistämään kestävää ja tasapainoista taloudellista kehitystä eikä se saa johtaa alan ylikapasiteettiin yhteisössä siten, että yhteisön tasolla syntyvä alakohtainen ongelma on vakavampi kuin alkuperäinen alueellinen ongelma;

3) tukea ei saa myöntää vaikeuksissa oleville yrityksille myönnettävää tukea koskevien erityissääntöjen vastaisesti;

4) tuen soveltamisesta on lähetettävä komissiolle vuosittain kertomus, josta ilmenevät tukilajin ja tuettavien alojen mukaan eritellyt kokonaiskustannukset;

5) tuki vientiin muihin jäsenvaltioihin on kielletty.

Ensimmäisen edellytyksen osalta on todettava, että vaikka tuki onkin määräaikaista, sitä ei ole tarkoitettu Sisiliaan sijoittautuneiden yritysten rakenteellisten heikkouksien parantamiseen. Ensiksi ainakin kaksi niistä yrityksistä, jotka suorittivat toimeksiantoja ja kuuluivat tilapäisiin yhteenliittymiin, on sijoittautunut alueen ulkopuolelle. Tuen myöntäminen näille yrityksille poistaisi merkityksen alueiden jaolta aluekehitystukea saaviin alueisiin ja sellaisiin alueisiin, joille tällaista tukea ei voida myöntää.

Tuki ei liioin poista Sisilian talouden rakenteellisia heikkouksia, koska sen tarkoituksena on pitää yllä toimeksiantajansa konkurssista kärsineiden yritysten toimintaedellytyksiä siihen asti, että tämän selvitystila saadaan ratkaistua. Tällaisia tilanteita esiintyy kaikkialla yhteisössä, eikä mikään Italian viranomaisten toimittamista tiedoista osoita, että tilanne olisi rakenteellisesti muita vakavampi sen vuoksi, että se on toteutunut Sisiliassa.

Toisen edellytyksen osalta voidaan todeta, että sen enempää tuen tarkoituksen kuin sen vaikutustenkaan ei voida katsoa edistävän kestävää ja tasapainoista taloudellista kehitystä. Tukea ei ole tarkoitettu esimerkiksi myynninedistämiseen tai sellaisten ylimääräisten kuljetus- tai viestintäkustannusten kattamiseen, joita voisi syntyä sen vuoksi, että yritys sijaitsee liian kaukana toimiakseen yhteisön sisäisillä markkinoilla.

Kolmannen edellytyksen osalta voidaan todeta, että Sirap SpA:n joutuessa selvitystilaan sen tavarantoimittajia, velkojia ja alihankkijoita ei todennäköisesti voitu pitää vaikeuksissa olevina yrityksinä. Sen sijaan on selvää, että tuen tarkoituksena on estää tuensaajia ja erityisesti Sirap SpA:n alihankkijoina

[1] EYVL C 212, 12.8.1988, s. 2.

toimineita yrityksiä menettämästä maksukykyään. Tämän ovat vahvistaneet myös Italian viranomaiset tunnustaessaan, että tuen toteuttamisessa tapahtuneen viivästymisen vuoksi valtaosa Sirap SpA:n alihankkijoista jouduttiin asettamaan konkurssimenettelyyn, koska Sirap ei enää suorittanut niille maksujaan.

Tällä perusteella tukea voitaisiin pitää pikemminkin vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen tarkoitettuna tukena. Mutta kuten edellä on jo todettu, Italian viranomaiset eivät missään vaiheessa ole pyytäneet vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen tarkoitettua valtiontukea koskevien yhteisön suuntaviivojen soveltamista tähän tapaukseen.

Tukea ei voitaisikaan hyväksyä tällä perusteella, koska lainojen takaisinmaksuun ei sovelleta tavanomaisia markkinakorkoja, vaan Sisilian autonominen alue maksaa osan koroista, ja koska lainojen kesto ylittää sen kuuden kuukauden ajanjakson, jota komissio pitää yleensä riittävänä tervehdyttämistoimenpiteille. Tukia ei voida hyväksyä myöskään rakenneuudistuksen perusteella muun muassa sen vuoksi, että komissiolle ei ole esitetty minkäänlaista rakenneuudistussuunnitelmaa, jonka avulla pyrittäisiin palauttamaan yritysten kannattavuus pitkällä aikavälillä.

Kahdella viimeisellä edellytyksellä ei näyttäisi olevan liittymäkohtia käsiteltävänä olevaan asiaan, mutta jo se, että muut edellä käsitellyt edellytykset jäävät täyttymättä, riittää osoittamaan, että tapaukseen ei voida soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettua poikkeusta.

Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettua poikkeusta ei myöskään voida soveltaa, koska kyseistä tukea ei ole tarkoitettu Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen eikä Italian taloudessa esiintyvän vakavan häiriön poistamiseen.

Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua poikkeusta taas ei voida soveltaa sen vuoksi, että komissio ei tämän artiklan yhteydessä anna lupaa toimintatuen myöntämiseen.

Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan d alakohdassa tarkoitettua poikkeusta ei niin ikään voida soveltaa, koska tukea ei ole tarkoitettu kulttuurin tai kulttuuriperinnön edistämiseen.

IX

Menettelyn aloittamisen yhteydessä komissio totesi, että ilman Sisilian autonomisen alueen myöntämää lisätakausta tuensaajat eivät todennäköisesti olisi saaneet pankeilta luottoa. Ainoa vakuus, joka kyseisten yritysten oli esitettävä luotot myöntäneille pankeille, oli niiden saamiset Sirap SpA:lta; Sirap puolestaan oli jo todettu maksukyvyttömäksi ja asetettu selvitystilaan. Tämän seurauksena Sirap SpA:n velkojat olivat vaarassa menettää huomattavan osan saamisistaan. Tämän vuoksi komissio katsoi, että takaukseen liittyvä tuki oli määriteltävä yhtä suureksi kuin takauksen määrä.

Italian viranomaiset eivät hyväksy tätä komission arviota, mutta ne eivät myöskään ole esittäneet tietoja, joiden perusteella sitä pitäisi muuttaa. Kuten edellä todetaan, julkisen toimenpiteen tarkoituksena on tässä tapauksessa ollut Sirap SpA:n selvitystilasta aiheutuvien tavanomaisten seurausten ja konkurssiketjureaktion estäminen tilanteessa, jossa konkurssiin menneen yrityksen velkojat eivät puolestaan ole pystyneet vastaamaan omien velkojiensa vaatimuksiin.

Lisäksi on muistettava, että Sirap SpA:n velkojien on luovutettava Sirap SpA:lta odottamansa saamiset pankille oman lainansa ensisijaiseksi vakuudeksi (prima garanzia). Koska Sirap SpA on selvitystilassa, on kyseenalaista, onko näillä luotoilla mitään arvoa. Menettelyn yhteydessä saatujen tietojen mukaan Sirap SpA olisikin toiminut Sisilian kehittämiseen tähtäävien hankkeiden toteuttamisessa ainoastaan välikätenä. Tällä perusteella on syytä epäillä, onko yrityksellä riittävästi tuloja, joista velkojien saamiset voitaisiin suorittaa. Vaikka näin olisikin — mikä Sirap SpA:n toiminnan perusteella vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä — Italian viranomaiset eivät menettelyn missään vaiheessa ole näin väittäneet. Juuri tästä syystä Sisilian autonominen alue myönsi takauksensa.

Ei tietenkään voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että vakavaraiset tuensaajayritykset voivat hankkia rahoitusta pääomamarkkinoilta ja saada kyseiset lainat. Italian viranomaiset eivät kuitenkaan ole missään vaiheessa osoittaneet, että Sirap SpA:n velkojat olisivat voineet saada rahoitusta pelkästään ensisijaisten vakuuksien tai oman rahoitustilanteensa perusteella taikka ilman aluehallinnon myöntämää ylimääräistä takausta.

FIMEn oikeudellisten asiantuntijoiden esittämien huomautusten perusteella — joita myös Italian viranomaisten toimittamat tiedot tukevat — Sirap SpA:n maksukyky olisi ollut riippuvainen Sisilian alueviranomaisten myöntämästä rahoitustuesta, jonka tarkoituksena oli yrityksen osakepääoman arvon säilyttäminen. Sirap SpA:n vaikeudet alkoivatkin juuri sen vuoksi, että Sisilian alueviranomaiset kieltäytyivät vuosina 1991 ja 1992 maksamasta tätä rahoitustukea, jolloin Sirap SpA ei enää pystynyt suorittamaan velkojayrityksille kuuluvia maksuja ja aiheutti töiden keskeytymisen.

Lisäksi FIME väittää, että sen 2 miljardin Italian liiran suuruista osuutta Sirap SpA:n osakepääomasta on näissä olosuhteissa pidettävä arvottomana.

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että Italian viranomaiset eivät ole toimittaneet tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että saamisilla, jotka Sirap SpA:n velkojien on täytynyt luovuttaa pankeilta saamansa rahoituksen vakuudeksi, olisi todellista arvoa. Näin ollen komission on pitäydyttävä kantaansa, jonka mukaan takaukseen liittyvä tuki on arvioitava yhtä suureksi kuin takauksen määrä. Tämä ei tietenkään koske vakavaraisia yrityksiä, jotka olisivat voineet hankkia rahoitusta pääomamarkkinoilta tavanomaiseen tapaan (Italian viranomaiset eivät kuitenkaan ole toimittaneet tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä tämän pääsääntöisesti pitäneen paikkansa).

X

Kuten edellä todetaan, komissio on tämän menettelyn yhteydessä saanut erään Sirap SpA:n osakkeenomistajan asiaa koskevat huomautukset. Tältä osin voidaan todeta seuraavaa:

1) Sirap SpA:aa ja sen toimintaa koskevat komission tiedot ovat peräisin Italian viranomaisilta. Nämä ovat toimittaneet ne osana menettelyä, joka aloitettiin Sisilian autonomisen alueen eräille alueellisille holding-yhtiöille lupaamien erilaisten tukien osalta (tuki C 12/92). Italian viranomaiset totesivat kirjeessä 21 päivältä heinäkuuta 1992, että "Sirap on 5 päivänä elokuuta 1982 annetun aluelain n:o 105 53 artiklan nojalla muodostettu yhtiö. Sen tehtävänä on toteuttaa erilaisia teknisiä suunnittelutöitä, jotka liittyvät julkisiin töihin ja/tai julkisten laitosten (alueiden, kuntien tms.) lukuun suoritettaviin palveluihin. Sen tuotannon markkina-arvona ei siis tältä kannalta ole merkitystä".

   Mainittua asiaa koskevassa lopullisessa päätöksessään (viite: SG 94 D/4720) komissio katsoi, että Sirap SpA:n toiminta, sellaisena kuin Italian viranomaiset sitä kuvaavat, vastaa 'insinööritoiminnan' määritelmää. Tämä vastaa myös julkaisussa *Panorama of EU industry 1997* tällaisesta toiminnasta esitettyä määritelmää, jonka mukaan insinööripalveluilla tarkoitetaan henkisiä palveluja, joiden tarkoituksena on rakentamisen ja infrastruktuurihankkeiden alalla toteutettavien sijoitushankkeiden mahdollisimman tehokas hyödyntäminen teollisen hankkeen kaikissa eri vaiheissa suunnittelusta lopulliseen toteutukseen asti.

   Komissio katsoi edellä mainitussa päätöksessä tuen määrän niin suureksi, että se voisi vaikuttaa Sirap SpA:n kilpailijoina toimiviin yksityisiin yrityksiin, jotka insinööripalvelujen alalla ovat yleensä varsin pieniä ja jotka eivät voi luottaa saavansa valtiontukea mahdollisten tappioidensa kattamiseen, ja estää niiden pääsyn markkinoille tai pakottaa ne ulos markkinoilta sekä Italiassa että muissa jäsenvaltioissa.

2) Huomautukset, jotka FIMEn asiamiehet toimittivat komissiolle menettelyn puitteissa, vahvistavat, että Sirap SpA:n toiminta muodostui ainakin osaksi mainituista toiminnoista, kuten komissio totesi vuonna 1994 tekemässään päätöksessä.

3) On pantava merkille, että sen enempää Sirap SpA tai sen osakkeenomistajat taikka asiamiehet kuin Italian viranomaisetkaan eivät ole valittaneet määräajassa mainitusta komission vuonna 1994 tekemästä päätöksestä. Päätös on näin ollen lainvoimainen.

4) Edelliseen kohtaan liittyen komissio toteaa, että Italian viranomaiset eivät ole millään tavoin kommentoineet tämän menettelyn yhteydessä komissiolle esitettyjä huomautuksia, vaikka niiltä on tätä pyydetty. Tämä on lisävahvistus edellisessä kohdassa esitetyille toteamuksille.

XI

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että toimenpiteet, jotka on toteutettu Sirap SpA:n konkurssista kärsineiden yritysten hyväksi 24 päivänä maaliskuuta 1996 hyväksytyn (lakiesitys 1182—1210) ja 22 päivänä maaliskuuta 1997 vahvistetun aluelain n:o 8 nojalla vakuuksien ja korkohyvitysten muodossa, ovat perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

Koska tuki on hyväksytty viideksi vuodeksi vuodesta 1996 alkaen, tuki on laitonta siltä osin kuin se ylittää komission tiedonannossa vähämerkityksisestä tuesta [1] määritellyn enimmäismäärän eli 100 000 ecua kolmen vuoden aikana, ottaen huomioon, että Italian viranomaiset eivät ole vahvistaneet, ettei toimenpiteitä ollut toteutettu ennen kuin komissio teki niitä koskevan päätöksensä.

Lisäksi kyseisen tuen se osa, johon ei voida soveltaa vähämerkityksisestä tuesta annettuja määräyksiä, ei sovellu yhteismarkkinoille, koska siihen ei ole mahdollista soveltaa edellä (VIII jaksossa) esitettyjä perustamissopimuksessa mainittuja poikkeuksia.

Kun tuki ei sovellu yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla, erityisesti sellaisena kuin tämä oikeuskäytäntö ilmenee asiassa 70/72 [2] 12 päivänä heinäkuuta 1973 annetussa tuomionsa, asiassa 310/85 [3] 24 päivänä helmikuuta 1987 annetussa tuomionsa sekä asiassa C-5/89 [4] 20 päivänä syyskuuta 1990 annetussa tuomiossa, komission velvollisuutena on vaatia jäsenvaltiota perimään takaisin laittomasti myönnetty tuki. Näin ollen se osa tukea, johon ei voida soveltaa vähämerkityksisestä tuesta annettuja määräyksiä, kielletään, ja siinä tapauksessa, että kyseinen tuki on jo maksettu edunsaajalle, Italian viranomaisten on perittävä se takaisin.

Tässä tapauksessa kyseessä on vakuus, johon liittyvän tuen määrä voi olla enimmillään taatun luoton määrä, ja kyseinen luotto, jonka intensiteetti on menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä arvioitu 20 prosentiksi, voi puolestaan sisältää tukea korkohyvityksen muodossa. Koska Italian viranomaiset eivät ole ilmoittaneet, mitä alakohtaisia viitekorkoja ne ovat käyttäneet korkohyvitysten laskemiseen, komissio ei voi tutkia, vastaavatko ne aluetukien laskemiseen komissiossa käytettyjä viitekorkoja.

Siinä tapauksessa, että tuensaajayritykset olisivat voineet saada kyseiset luotot pääomamarkkinoilta pelkästään oman rahoitustilanteensa perusteella eli ilman alueviranomaisten myöntämää takausta, tuki muodostuisi ainoastaan korkohyvityksistä. Muussa tapauksessa tuki käsittää sekä taatun luoton määrän että korkohyvityksen.

Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat, voidaan todeta, että vähämerkityksestä tuesta annettujen määräysten mukaisesti takaus voi kattaa enintään 83 333 ecun määrän, sillä kun tähän lisätään korkohyvitykseen liittyvä tuki, saadaan tuen kokonaismääräksi 100 000 ecua kolmen vuoden ajanjaksolta,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Sirap SpA:n konkurssista kärsineiden yritysten hyväksi takausten ja korkohyvitysten muodossa toteutetut toimenpiteet, joista säädetään Sisilian autonomisen alueen 24 päivänä maaliskuuta 1996 hyväksymässä ja 22 päivänä maaliskuuta 1997 vahvistetussa aluelaissa n:o 8, ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

[1] EYVL C 68, 6.3.1996, s. 9.
[2] Kok. 1973, s. 813.
[3] Kok. 1987, s. 901.
[4] Kok. 1990, s. I-3437.

Tämä tuki on perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaan laitonta siltä osin kuin se ylittää vähämerkityksestä tuesta annettujen määräysten mukaisen 100 000 ecun enimmäismäärän kolmen vuoden aikana, koska tuki myönnettiin ennen kuin komissio oli tehnyt sitä koskevan päätöksen.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitetun tuen se osa, johon ei voida soveltaa vähämerkityksisestä tuesta annettuja määräyksiä, on lisäksi yhteismarkkinoille soveltumatonta, koska siihen ei voida soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdassa mainittuja poikkeuksia.

3 artikla

Italian on lakkautettava kyseinen tukiohjelma siltä osin, kuin siihen ei voida soveltaa vähämerkityksisestä tuesta annettuja määräyksiä, ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tämän päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu aiheettomasti myönnetty tuki peritään kokonaan takaisin.

Siinä tapauksessa, että jokin tämän päätöksen 1 artiklassa tarkoitettua tukea saanut yritys olisi voinut hankkia rahoitusta pääomamarkkinoilta tavanomaiseen tapaan oman rahoitustilanteensa perusteella ilman julkista takausta, takaisin on maksettava ainoastaan korkohyvitys.

Siinä tapauksessa, että tuensaajayritys ei olisi voinut saada kyseistä luottoa ilman julkista takausta, takaisin on maksettava koko tuki.

4 artikla

Tuki on maksettava takaisin Italian oikeuden mukaisten menettelyjen ja säädösten mukaisesti, minkä lisäksi siitä on maksettava korkoa tuen myöntämispäivästä sen takaisinmaksupäivään asti; korko lasketaan Italiassa aluetukien nettoavustusekvivalenttien laskemisessa tuen myöntämisajankohtana käytetyn viitekoron mukaan.

5 artikla

Italian on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta sen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet.

6 artikla

Tämä päätös on osoitettu Italian tasavallalle.

Tehty Brysselissä 3 päivänä maaliskuuta 1999.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

Komission jäsen